

## Enhet eller splittring i Uppsala?



*Uppsala kommer i sommar att dra till sig uppmärksamheten från helt världen. I juli sammanträder omkring 800 delegater från 82 länder samt ytterligare ca 500 experter till kyrkornas världsråds fjärde generalförsamling. Hovpredikanten, teol.lic. Gunnar Dahmén redogör i denna artikel för bakgrunden till sammankomsten och diskuterar de frågor, som kommer att tas upp till behandling.*

När Roms kyrka vid början av 1000-talet skickade en försoningsdelegation till Konstantinopel blev resultatet en bestående schism. När tyske kejsaren omkring 500 år senare kallade Luther till Worms för att söka förebygga splittring i riket blev resultatet en delad kyrka. När sedan Luther och Zwingli träffades i Warburg för att söka hålla samman den evangeliska delen skiljdes lutheraner och reformerta åt. När Gustav Vasa kallade Olaus Petri och Peder Galle till Västerås blev detta inledningen till Sveriges utbrytning ur den katolska kyrkan. Historiskt sett är stora kyrkomöten långt ifrån riskfria, även när de sammankallas för enhetens skull. Hur ska det gå i Uppsala 1968? Man väntar omkring 800 delegater från 232 medlemskyrkor från 82 länder. Därtill omkring 500 experter och observatörer, bland de senare också ett 15-tal katoliker med rätt att yttra sig. Ryktet att påven skulle göra besök kan avskrivas. Öppningsgudstjänsten i Uppsala domkyrka den 4 juli, där Martin Luther King skulle ha stått i predikstolen, inleder Kyrkornas Världsråds fjärde generalförsamling.

Vårt land har en gång tidigare varit värd för ett internationellt kyrkomöte. Ekumeniska mötet i Stockholm 1925 var Nathan Söderbloms försök att efter första världskriget samla den splittrade kristenheten till en gemensam ansträngning att lindra tidens nöd och visa vilja till enighet. Lärofrågor var dock för ömtåliga för att kunna diskuteras. Sedan dess har den ekumeniska rörelsen gått

vidare. När efter andra världskrigets slut kyrkorna möttes i Amsterdam 1948 och bildade Kyrkornas Världsråd med säte i Genève, vågade man tala öppet om kyrkornas närmande till varandra som kyrkor. Vid en generalförsamling i New Delhi 1962 sprängdes den dittills utpräglad västerländska prägeln genom anslutning av en rad nya asiatiska och afrikanska kyrkor. Nu kom också Rysslands ortodoxa kyrka med i kretsen. En konferens i Genève 1966 om kyrkornas roll i vår tids tekniska och sociala utveckling markerade ytterligare denna förskjutning. Samtidigt en förskjutning från lärofrågorna till de praktiska frågorna. Man söker nu åstadkomma en samlad, enhetlig opinion i politiska och sociala frågor. Man har tagit upp en rad brännande frågor — befolkningsfrågan, livsmedelsfrågan, fredsfrågan, u-hjälpen — och utarbetat vissa rapporter som underlag för sektionsvis behandlade frågor.

#### Radikala signaler

Bibelns "änkor och faderlösa" betyder i våra dagar miljoner hungrande och ofria människor. Vår skyldighet gentemot dem grundar sig på kristna uppfattningar av begreppet människan och hennes plikt mot nästan. Man vädjar till kyrkorna att besinna sitt ansvar. Upplyst självintresse, heter det, har icke visat sig tillräckligt. Man konstaterar att kolonialismen ibland synes ersatt av nya former av ekonomisk dominans från industrinationernas sida. Man säger att det finns en kristen opinion som menar, att man

måste stödja revolutionen, men samtidigt varnas också för blodsutgjutelse och våld. Tydligt har man, i avsikten att icke inför de nya medlemmarna identifieras med en kyrka som söker status quo, hissat radikala signaler och använt ord som t.ex. revolution utan att egentligen ha räknat med att detta ord innebär våldsam omstörtning. Uppsala kan bli en plattform för opinionsyttringar som går längre än man tänkt. Man kan komma i samma svårigheter som Martin Luther King gjorde, att hävda icke-våldsprincipen.

Mötet har som motto "Se jag gör allting nytt" (Joh. Uppenbarelse). Men vad är nytt och vad är gammalt? Kyrkornas Världsråds hittills gjorda politiska engagemang har gått genom ett utskott, vars verksamhet nu ska prövas. På sin tid uttalade man sitt anatema över president Kennedys Kubabojkott. Var det ett uttryck för ett kristet samvete? Det är icke riktigt att beteckna rådets uttalanden som antiamerikanska, men det är klart att USA är mycket mera sårbart för kyrklig kritik än vad östmakterna är. Den ryska kyrkans medlemskap har också inbjudit till en viss försiktighet för att icke i onödan förstöra de möjligheter till kristen gemenskap över muren som detta kan vara en början till. Kyrkornas Världsråd har ingen lätt uppgift. Generalsekreteraren, amerikanen Eugen Carlson Blake är en praktisk man, som ska söka hålla samman en enhet mellan dem som t.ex. vill, att man skall fördöma förföljelserna i öster och dem som vill, att

man inte ens skall samlas till en för länge sedan utlyst konferens på Cypern. Starkast torde påtryckningarna vara i riktning mot "revolution". Men uttalanden i denna riktning skulle, har det sagts, åter göra kyrkan till en partiledare — förut svart, nu ljusröd eller eldröd.

#### Missionens innebörd

Samtidigt som man vunnit en viss enhet — i varje fall så långt att man mellan förut fientliga kyrkor nu kan föra en vänskaplig "dialog" — hotas man av en ny splittring som gäller frågan hur kristendom och kyrka skall förhålla sig till världen. Den hetaste diskussionen torde komma att utspelas i den sektion som kallas "Renewal in Mission". Själva ordet mission har fått en ändrad innebörd. Bakom denna ligger en ny teologi som hotar att öppna en spricka som går rätt igenom kyrkor och nationella gränser. Mission innebär, heter det enligt dessa nya tankar, icke att man med evangeliets förkunnande värvar proselyter. Mission är att engagera sig i världens angelägenheter. Det nya slagordet är "The world is the agenda". Vålvilligt tolkat kan detta vara en behövlig erinran om, att kyrkan icke får isolera sig från tidens nöd, att kyrkan icke äger rätt att fly världen utan leva i världen. Kyrkan skall vara en myndig medhjälpare till Gud i den fortsatta skapelsen. Ett gammalt teologiskt uttryck säger, att de kristna skall vara i världen och icke av världen. Den tanken tycks man dock icke se som ett tillräckligt uttryck för de

kristnas skyldigheter i världen. De nya tankarna som vunnit insteg icke minst vid sekretariatet har av kritiken betecknats som ett frieri för världen och en risk att kyrkan i sitt försök att vinna hela världen kan förlora sin själ. Om dessa nya signaler till politisk aktivitet är innebörden av bibelordet "tyda tidernas tecken" så har man kommit ett bra stycke bort från den ursprungliga betydelsen som syftar på tecknen för Jesu andra ankomst. Ett möte i Sigtuna i början av detta år av förberedande karaktär mellan nordiska deltagare rörde principiella motsättningar. Framförallt norrmännen ställde sig tveksamma inför de många deklARATIONERNA om kyrkans gärning i världen.

Efter Sigtunadebatten skrev Vår Kyrka en ledare "Är vi helt oense?". Det sades att det var två väckelser som möttes, den gamla individualistiska och den "nya" socialt medvetna "varvid tyvärr tills vidare ingen ljuv musik uppstår". Vår Kyrka såg dock generöst på de norska invändningarna och visade på möjligheten av en "gemensam kraftutveckling". I en ledare någon tid senare betecknades den norska kritiken som "enögd och orättvis, stundom direkt osannfärdig".

#### Sekulariseringen

De nya teologiska signalerna med sin positiva syn på "sekulariseringen" som strängt taget en välsignad möjlighet för kyrkorna, har också konsekvenser för såväl synen på bibeln som gudstjänstens

form och innehåll. Kan vi bevara de traditionella formerna av ritual och symboler? Har inte kyrkorna ofta i sin strävan att vända sig till Gud vänt sig bort från människorna? Kan man tjäna Gud på ett nytt sätt i en ny värld? Människan är nu "myndig". Är då Gud detroniserad? Hit hör frågan om liturgiska experiment och nya böner. Måste vi ha nya symboler? Olov Hartman menar att rapportens syn på människan är för optimistisk. "Gudstjänsten sådan den här avtecknar sig, är bara till för sunda och harmoniska människor."

Uppsala kommer att bli en uppmärksam plattform, väl bevakad av hela världens press och radio-TV. På en gång något löftesrikt för kristenheten men också en stor risk. Det kan bli en manifestation av enhet över gränser och alla slag av motsättningar, men det kan också ge en bild av triviala tvister, även om det inte behöver bli en upprepning av "Rövarsynoden" i Efesus. Katolska kyrkan deltar icke i överläggningarna, men klart är att Vatikankonciliet skapat ett nytt ekumeniskt klimat. Uppsala kan drunkna i ett pappersberg av stenciler och trä-

kiga sammanträdesanföranden i en ekumenisk-teologisk jargong, men också bli en möjlighet för uppmärksammade personliga inlägg och manifestationer. Intresset knyter sig naturligtvis som alltid till delegater österifrån framförallt den ryska kyrkans delegater. Men också till asiater och afrikaner, som företräder nya kyrkor. Den föregående generalförsamlingen förlades till New Delhi för att därmed understryka de nya kyrkornas plats i kristenheten. Sverige får betraktas som en slags neutral plattform, där nytt och gammalt kan mötas. Generalsekreteraren, Eugen Carson Blake är ganska ny i sitt ämbete. Framträdande namn kommer att bli presidenten Kaunda från Zambia, patriarken Nicodim från Moskva, patriarken Athenagoras från Istanbul, ärkebiskoparna av Canterbury och York. Bland de svenska deltagarna kan nämnas docent Lars Thunberg från Svenska ekumeniska institutet, biskop Sven Silén, som i Rom följde Vatikankonciliet, samt professor Gustaf Wingren, Lund. Icke-prästerliga delegater är Blenda Ljungberg och Ragnar Lasinanti.